

DRŽAVNA MATURA U HRVATSKIM SREDNJIM ŠKOLAMA I UPISNA POLITIKA U VISOKOM OBRAZOVANJU: KORIŠTENJE REZULTATA DRŽAVNE MATURE ZA UPISE U VISOKO OBRAZOVANJE

Petar Bezinović i Zrinka Ristić Dedić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja

Sažetak Uvođenjem državne mature u četverogodišnje srednje škole standardizirat će se provjera znanja u srednjoškolskom obrazovanju, ostvareni rezultati postat će transparentni i usporedivi. Ovim se pristupom visokoškolskim ustanovama omogućuje objektivniji uvid u školska postignuća pristupnika i kvalitetniji probir kandidata za upis na studij. U tekstu se razmatra postojeće stanje u visokoškolskoj upisnoj politici i mogućnosti korištenja rezultata državne mature umjesto postojećih selekcijskih postupaka za upise u visoko obrazovanje.

Ključne riječi: državna matura, upisna politika u visokom obrazovanju, klasifikacijski postupci

VAŽNOST UPISNOG POSTUPKA

Visoko obrazovanje u Hrvatskoj prolazi značajne strukturne reforme u skladu s Bolonjskim procesom i nastojanjem da svojom kvalitetom bude konkurentno na europskom tržištu znanja i obrazovanja. U političkim i u akademskim je krugovima usvojen stav da se proklamirano "društvo znanja", koje bi trebalo jamčiti ubrzan gospodarski razvoj i povećanu kvalitetu života građana, najbolje može ostvariti većim ulaganjima u obrazovanje i svrhovitim planiranjem njegova razvoja.

Pred visokoškolskim je ustanovama velik izazov, budući da one moraju zadovoljavati sve veće društvene potrebe za visokostručnim kompetencijama i povećanjem broja visoko obrazovanih osoba. Visoko obrazovanje mora povećati uspješnost studiranja i vlastitu učinkovitost. Da bi bilo konkurentno, visoko obrazovanje mora zadovoljavati visoke standarde učenja,

poučavanja i kvalitete podrške koju pruža svojim studentima.

Uspješnost i učinkovitost studiranja, međutim, u velikoj mjeri ovise i o pripremljenosti pristupnika za studij. Loše pripremljeni pristupnici, bez potrebnih predznanja, nedostatan razvijenih vještina samostalnog učenja i bez odgovarajuće motivacije za studij, teško će zadovoljiti zahtjeve studija i ostvariti akademski uspjeh. U interesu je visokoškolskih ustanova upisivati najbolje pripremljene kandidate te je stoga probir pristupnika za upis na studij važan inicijalni doprinos kvaliteti i učinkovitosti studija.

"NUMERUS CLAUSUS" I KOMPETITIVNOST

U uvjetima ograničenih upisnih kvota (*numerus clausus*) postupak izbora pristupnika visoko je kompetitivan. Broj pristupnika, posebice u popularnim disciplinama, često je višestruko veći od broja raspoloživih upisnih

mjesta. Na visokim učilištima posljednjih se godina upisna kompetitivnost još povećala zbog relativnog smanjenja broja upisnih mjesta bez osobnog plaćanja. Pitanje izbora pristupnika zbog te činjenice postaje još osjetljivije.

VAŽNOST KVALITETE SELEKCIJSKIH POSTUPAKA

Selekcijski postupci stoga moraju biti izuzetno kvalitetni – valjani, objektivni i pravedni. Valjani su oni selekcijski postupci koji omogućuju izbor pristupnika po relevantnim kriterijima, odnosno po onim svojstvima pristupnika koja su najvažnija za učinkovito učenje, uspješno studiranje i kvalitetno obavljanje visokostručnih poslova u području studiranja u budućnosti. Selekcijski bi postupci trebali osigurati što precizniju procjenu kapaciteta potencijalnih studenata za stjecanje potrebnih znanja i poželjnih kompetencija i kvalifikacija u najkraćem mogućem roku.

Da bi selekcijski postupci bili objektivni potrebno je isključiti sve oblike subjektivnog odlučivanja i probira ne temelju nevažnih kriterija. Objektivni su postupci temeljeni na korištenju valjanog i pouzdanog instrumentarija i jasnih kriterija uspješnosti. Valjani i objektivni postupci ujedno osiguravaju pravednost selekcije, odnosno isključivanje bilo kakvih oblika diskriminacije pristupnika.

POSTOJEĆE STANJE – VISOKOŠKOLSKA AUTONOMIJA I UPISNA POLITIKA

Postojeći Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/2003) regulira upisnu politiku u sklopu isticanja akademskih sloboda u visokom obrazovanju, pri čemu su pravila studiranja i upisa studenata sastavni dio akademske samouprave na visokim učilištima (članak 4. – Akademska zajednica i njene slobode). Svim visokoškolskim ustanovama omogućuje se, i od njih se očekuje, da na svoj način određuju vlastitu upisnu politiku. Na sveučilištima to čini Senat koji utvrđuje upisnu politiku (članak 58.), dok upisne kvote prema utvrđenim studijskim kapacitetima Senatu predlaže Sveučilišno vijeće (članak 59.).

Upis na studij (članak 77.) obavlja se na temelju

javnog natječaja koji objavljuju sveučilišta i visokoškolske ustanove koje provode studij najmanje šest mjeseci prije početka nastave. Natječaj za upis sadržava uvjete za upis, broj mjesta za upis, postupak, podatke o ispravama koje se podnose i rokove za prijavu na natječaj i upis.

Prema navedenom Zakonu, visokoškolske ustanove koriste postupke odabira pristupnika za upis na način koji jamči ravnopravnost svih pristupnika. Same utvrđuju kriterije (npr. uspjeh u prethodnom školovanju, vrstu završenog školovanja, uspjeh na klasifikacijskom ili drugom ispitu, posebna znanja, vještine ili sposobnosti i sl.) na temelju kojih obavljaju klasifikaciju i odabir kandidata za upis.

Visokoškolske ustanove same utvrđuju koji su srednjoškolski programi odgovarajući preduvjet za upis pojedinog preddiplomskog studija. Uvjeti upisa određeni su studijskim programom.

Pravo na upis na visoko učilište (članak 86.) ima svaka osoba koja je ispunila uvjete u okviru kapaciteta visokog učilišta. Ako broj osoba koje su ispunile uvjete prelazi kapacitet visokog učilišta, pravo na studij imaju one osobe koje su u klasifikacijskom postupku ostvarile bolje rezultate.

Očito je dakle, da je prema Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, upisna politika posve u nadležnosti visokih učilišta i stoga pri planiranju eventualnih promjena upisne politike valja uvažavati postojeći stupanj autonomije i akademske samouprave.

POSTOJEĆE STANJE – KVALIFIKACIJSKI ISPITI

Analiza postojećih razredbenih postupaka pokazuje da se za selekciju najčešće koriste sljedeći kriteriji: opći uspjeh u srednjoj školi, ocjene iz relevantnih predmeta te uspjeh na klasifikacijskom ispitu. Eventualno se pridodaju i dodatni bodovi za uspjeh na županijskim, nacionalnim ili međunarodnim natjecanjima.

Visokoškolske ustanove same određuju koji bi mogli biti najbolji prediktori budućeg uspjeha njihovih studenata i u skladu s tim pretpostavkama kreiraju svoje klasifikacijske postupke. U sklopu klasifikaci-

jskih ispita najčešće se, koriste testovi znanja iz onih predmeta ili disciplina koje se smatraju važnima za studij (Ristić Dedić, 2003). Na nekim se studijima, na primjer umjetničkim akademijama, ispituju i specifični talenti ili vještine, dok se na nekima ispituju i neka specifična znanja koja učenici nisu mogli steći tijekom srednjoškolskog obrazovanja, jer nisu pokrivena postojećim programima srednjih škola.

Ipak, većina visokoškolskih ustanova u sklopu svojih selekcijskih postupaka ne provjerava specifične talente i sposobnosti, već propituje znanja iz relevantnih područja koja su učenici već morali usvojiti tijekom svojeg srednjoškolskog obrazovanja. Dakle, unatoč tome što kandidati za studij prilažu važne dokumente koji svjedoče o stečenim znanjima, ta se znanja još jednom provjeravaju u uvjetima manje ili više standardiziranih klasifikacijskih ispita. Može se ustvrditi da se takvim pristupom zapravo iskazuje nepovjerenje u školske ocjene i srednjoškolske svjedodžbe s kojima se prijavljuju potencijalni studenti.

Tome u prilog ide i nalaz analize mišljenja visokoškolskih ustanova o uvođenju državne mature koja je ukazala na jasan stav visokoškolskih nastavnika o *“neujednačenoj pripremljenosti i nejednakom predznanju učenika koji dolaze iz različitih škola”* (Bezinović i Ristić Dedić, 2003). Ocjene iz različitih škola jednostavno nisu usporedive i ne odražavaju istu kvalitetu i kvantitetu znanja.

Međutim, važan nedostatak postojećih klasifikacijskih ispita na većini visokoškolskih ustanova je taj da korišteni testovi najčešće nisu metrijski provjeravani i validirani, pa su nepoznati podaci o njihovoj valjanosti, pouzdanosti i diskriminativnosti. Najčešće je nepoznata njihova prognostička vrijednost, tj. nepoznata je veza između uspjeha na klasifikacijskom ispitu i kasnijeg uspjeha na studiju. Na klasifikacijskim ispitima često se ispituju i sadržaji koje učenici nisu imali prilike učiti u prethodnom školovanju, a koji se također ispituju i na način kako nisu učili u srednjim školama. Ovakav pristup navodi učenike koji žele studirati na nužnost posebnih priprema, čime se otvara i buja nekontrolirano tržište pripremnih tečajeva za klasifikacijske ispite na

fakultetima (Jokić i Ristić Dedić, 2007).

PROMJENE SUSTAVA VREDNOVANJA ŠKOLSKIH POSTIGNUĆA U SREDNJIM ŠKOLAMA – DRŽAVNA MATURA

Kad bi postojalo povjerenje u valjanost i usporedivost rezultata s kojima učenici dolaze iz srednjih škola, ponovne provjere srednjoškolskih znanja u sklopu razredbenih postupaka ne bi imale smisla. Uvođenje državne mature kao standardiziranog sustava završnih ispita srednjoškolskog obrazovanja, moglo bi značajno utjecati na valjanost, usporedivost i upotrebljivost rezultata s kojima se pristupnici prijavljuju za upis na studij. U postojećoj situaciji čini se da uvođenje državne mature može pomoći kvalitetnijoj selekciji kandidata za studij, pa tako posredno i kvaliteti studiranja na našim visokoškolskim ustanovama.

SMISAO I ZNAČENJE UVOĐENJA DRŽAVNE MATURE

Odluka o uvođenju državne mature uslijedila je nakon provedenih analiza o nužnosti razvoja i integriranja kvalitetnog sustava praćenja, vrednovanja i certificiranja u sustavu srednjoškolskog obrazovanja (Bezinović i Ristić Dedić, 2003; 2004; 2005). U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu (NN 81/05), prva bi se državna matura trebala provesti u školskoj godini 2008./09. u školama s gimnazijskim programima, a godinu dana poslije i u školama s četverogodišnjim strukovnim programima.

ŠTO JE DRŽAVNA MATURA

Državna matura je zajednički naziv za standardizirane završne ispite četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja koji su temeljeni na nacionalnim standardima i za čiju kvalitetu jamči država. Cilj državne mature je standardizirano provjeravanje i vrednovanje dostignutih znanja i vještina pristupnika stečenih obrazovanjem prema važećim srednjoškolskim nastavnim planovima i programima. Državna matura je vanjski (eksterni) ispit. Nastavnici pripremaju učenike za ispite, ali ih sami ne ispituju i ne ocjenjuju.

Za državnu maturu je ključno naglasiti da u potpunosti jednak ispitni položaj postavlja sve pristupnike. Organ-

izira se iz Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja i provodi u isto vrijeme, pod jednakim uvjetima i kriterijima za sve pristupnike. Specifičnosti se odnose samo na pristupnike s posebnim potrebama i na pristupnike koji su završili škole na jezicima nacionalnim manjina. Uvjeti, način i postupci polaganja državne mature određeni su Pravilnikom o polaganju državne mature.¹

ŠTO SE POLAŽE NA DRŽAVNOJ MATURI

Prema prijedlogu Pravilnika o polaganju državne mature svi učenici četverogodišnjih srednjoškolskih programa (gimnazije i strukovne škole) na državnoj maturi polažu tri obvezna predmeta: hrvatski jezik, matematiku i strani jezik. Ti se ispiti mogu polagati na dvije, odnosno matematika na tri razine zahtjevnosti. Osim obveznih predmeta u sklopu državne mature učenici moraju položiti i jedan izborni predmet, prema osobnim preferencijama. Nadalje, učenici mogu, prema vlastitom izboru polagati i dodatne ispite iz ostalih predmeta obuhvaćenih srednjoškolskim programima. Ova je mogućnost otvorena prvenstveno zato da bi učenici mogli zadovoljiti upisne kriterije koje postavljaju visokoškolske ustanove.

TKO PRIPREMA I PROVODI DRŽAVNU Maturu

Državna matura je konceptualno pripremljena u sklopu znanstveno-razvojnog projekta Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa broj 0100999 – “Uvođenje državne mature u hrvatski školski sustav” (2004.-2007.).² Njeno planiranje i provedbu osmišljava i prati Vijeće Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa za uvođenje državne mature. U radu Vijeća aktivno sudjeluju i visokoškolski nastavnici, tj. predstavnici različitih sveučilišta i fakulteta.

Ispitne kataloge i ispitne postupke za državnu maturu pripremaju predmetne/područne stručne skupine.

¹ Prijedlog Pravilnika koji je pripremio Vijeće MZOŠ-a za uvođenje državne mature u procesu je prihvatanja u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa RH.

² Projekt Instituta za društvena istraživanja – Centra za istraživanje i razvoj obrazovanja

Te stručne skupine imaju najviše sedam članova od kojih bi najmanje dva trebala biti visokoškolski nastavnici i najmanje tri srednjoškolski nastavnici. Visokoškolski nastavnici, dakle, i u ovom pogledu aktivno sudjeluju u kreiranju državne mature. Za operativno provođenje postupaka pripreme državne mature nadležan je i odgovoran Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja koji ispite provodi u suradnji sa srednjim školama.

OČEKIVANI UČINCI DRŽAVNE MATURE

Očekuje se da će se uvođenjem državne mature ostvariti neki od važnih razvojnih ciljeva koji su u funkciji unapređivanja kvalitete obrazovanja u Hrvatskoj:

Bolje definiranje poželjnih ishoda obrazovanja – Postavljanje jasnih standarda znanja i kompetencija s kojima učenici izlaze iz sustava srednjoškolskog obrazovanja.

Valjanost mjerenja školskih postignuća učenika – Eksternom provjerom osiguravaju se valjaniji, pouzdaniji i objektivniji ispitni postupci koji se provode u isto vrijeme i pod standardiziranim uvjetima za sve pristupnike.

Transparentnost i usporedivost rezultata, kvalifikacija i svjedodžbi – Potpuno je jasno što koja ocjena i svjedodžba znači, tj. koja su znanja i koje vještine ispitivane i kako su vrednovane.

Bolja pripremljenost za studij i za tržište rada – Osiguravaju se pretpostavke za bolju pripremljenost učenika za tržište rada, za cjeloživotno učenje i za nastavak visokoškolskog obrazovanja.

Mijenjanje sustava vrijednosti – Kod učenika se potiče usvajanje vrijednosnog stava da se uspjeh u školovanju i u životu može ostvariti jedino savjesnim učenjem, osobnim zalaganjem i radom.

Veća odgovornost učenika i nastavnika – Razumijevanje da se uspjeh može ostvariti samo sustavnim radom prebacuje odgovornost za vlastito učenje na učenike. Vanjsko vrednovanje postignuća učenika, usporedivost rezultata učenika iz različitih škola i povećana kompetitivnost posredno utječe i na povećani angažman nastavnika.

Veća odgovornost države – Uvođenjem državne mature država preuzima veću odgovornost za ishode obrazovanja. Ona jamči regularnost i zaštitu svih ispitnih postupaka i podataka, kao i valjanost svjedodžbi i certifikata izdanih na temelju rezultata državne mature.

DRŽAVNA MATURA I VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Osim značajnog utjecaja na srednjoškolsko obrazovanje, ostvarivanje gore navedenih očekivanih učinaka državne mature može predstavljati i značajan doprinos kvaliteti visokoškolskog obrazovanja. Očekuje se da će se uvođenjem jasnih standarda školskih postignuća ostvariti bolja pripremljenost kandidata za studij te da će rezultati ostvareni na državnoj maturi biti dobar prediktor uspjeha u daljnjem školovanju, odnosno da će se moći valjano koristiti u sklopu selekcijskih postupaka za upise na studij.

To je prepoznato i tijekom već spomenute analize stavova visokoškolskih ustanova o uvođenju državne mature (Bezinović i Ristić Dedić, 2003). Argumenti za uvođenje državne mature i korištenje rezultata državne mature za upise u visoko obrazovanje, koje su najčešće navodili visokoškolski nastavnici, upravo ističu sljedeća pozitivna očekivanja:

- rezultati državne mature će biti objektivniji i valjaniji pokazatelj znanja budućih studenata te će osigurati pravednost pri selekciji kandidata za upis;
- za razliku od sadašnje situacije, s uvođenjem državne mature školski uspjeh će se vrednovati na ujednačenim kriterijima, što će omogućiti usporedivost ocjena i znanja;
- na fakultetima / učilištima neće biti upisne groznice, upisi će biti manje stresni za kandidate;
- procedura upisa na fakultete znatno će se pojednostaviti – lakše će se utvrditi koji kandidati zadovoljavaju kriterije za upis;
- fakulteti će se rasteretiti; imat će manje poslova vezanih uz upise;
- rezultati državne mature će biti transparentni te će njihovo korištenje eliminirati spekulacije o regularnosti upisa;
- državna matura ukinut će razredbene ispite (ali samo ako se na državnoj maturi ispituju relevantni sadržaji);
- ostvarit će se jeftinije i brže upisivanje na fakultete / visoka učilišta te izbjeći nepotrebne gužve;
- kvalitetni kandidati imat će veću šansu upisati se na studij.

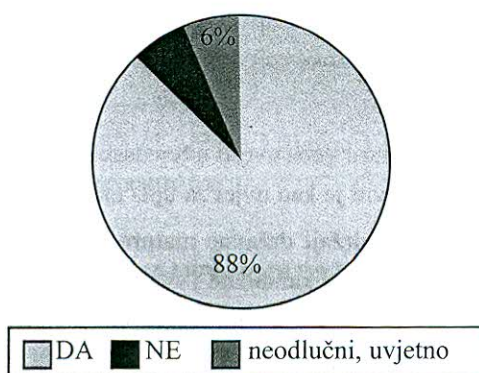
Visokoškolske ustanove, dakle, imaju visoka očekivanja i prepoznaju upotrebljivost rezultata državne mature za pojednostavljivanje upisnih postupaka, kao i njihov potencijal za kvalitetniju selekciju u odnosu na sadašnje postupke.

Upitane da daju svoje *prijedloge i preporuke* vezano uz provedbu državne mature i korištenje rezultata državne mature za upise u visoko obrazovanje visokoškolske ustanove najčešće navode sljedeće:

- državnu maturu treba uvesti u hrvatsko školstvo što prije i postaviti je kao uvjet za upis na studij;
- predmeti i sadržaji državne mature ne smiju biti jedinstveni za sve kandidate i sve fakultete, već se trebaju razlikovati s obzirom na tipove fakulteta;
- fakulteti moraju zadržati mogućnost provjeravanja sadržaja i sposobnosti koji nisu sadržaj mature. To znači da se razredbeni ispiti ne trebaju ukinuti, pogotovo u prijelaznom razdoblju uvođenja državne mature dok se još ne vide ostvareni efekti;
- državnu maturu treba temeljito pripremiti. Ključno je osigurati tajnost ispitnih materijala i podataka. Svi kandidati trebaju polagati ispite istoga dana i istoga sata u cijeloj Hrvatskoj;
- veliku pažnju treba posvetiti pravilnom provođenju državne mature. Treba osigurati rigoroznu kontrolu kvalitete mature u svim školama. Veliku važnost treba posvetiti osobama koje će provoditi državnu maturu;

- u timove za pripremu testova i ostalih materijala treba uključiti stručnjake iz relevantnih područja, a koji dolaze iz prakse (srednjih škola i fakulteta);
- treba koristiti iskustva drugih zemalja koje već imaju državnu maturu i detaljno upoznati sve prednosti i nedostatke postojećih sustava;
- testovi za državnu maturu moraju biti tako koncipirani da se od kandidata traži rješavanje problema, a ne reproduciranje naučenih činjenica;
- testovi trebaju biti potpuno standardizirani – bez obzira na smjer škole, svi učenici trebaju biti ispitivani istim testom iz pojedinog predmeta.

Ovi su prijedlozi značajno utjecali na koncipiranje državne mature, tako da ona, uz zadovoljavanje temeljne funkcije završnog ispita srednjoškolskog obrazovanja može poslužiti i za racionalizaciju i unapređivanje upisnih postupaka u visokom obrazovanju.

U drugom istraživanju o spremnosti na korištenje rezultata državne mature umjesto postojećih razredbenih postupaka (Beziniović i Ristić Dedić, 2005) od 185 studija koji su odgovorili na upit, 88 % ih je izrazilo svoju spremnost da u potpunosti zamijene svoje upisne postupke rezultatima državne mature. Od preostalih, 6 % studija je bilo neodlučnih, dok 6 % studija nije bilo sklono koristiti rezultate državne mature umjesto vlastitih selekcijskih postupaka. Njihova su se obrazloženja uglavnom svodila na to da bi se rezultati državne mature koristili kao dodatni kriterij te da državna matura ne ispituje ona specifična znanja i vještine koje su važne za konkretan studij.

PRIJEDLOZI NOVOG PRISTUPA

Na temelju navedenoga, predlažu se sljedeće mjere i postupci u cilju osiguravanja korištenja državne mature pri upisima u visoko obrazovanje:

1. **Položena državna matura je uvjet za upis u ustanove visokog obrazovanja.** Položena državna matura je završni certifikat srednjeg obrazovanja. Polaganjem ispita na državnoj maturi učenik dokazuje da je uspješno stekao znanja i razvio vještine koje su procijenjene važnim za srednjoškolsko obrazovanje, a koje su ujedno temeljne za nastavak obrazovanja i uspješno studiranje.
2. **Visokoškolske ustanove utvrđuju predmete koje će uzimati u obzir kod bodovanja za upis na pojedini studij.** Uz zajedničke obvezne predmete (hrvatski jezik, matematiku, strani jezik) i jedan izborni predmet, u sklopu polaganja ispita na državnoj maturi otvorena je mogućnost polaganja dopunskih i dodatnih ispita iz ostalih predmeta, ukoliko to učenik odluči. Učenik može izabrati polaganje ispita iz onih predmeta koji su prethodnim odlukama visokih učilišta utvrđeni kao relevantni pri bodovanju na upisu za studije na koje se učenik namjerava prijaviti.
3. **Koristiti rezultate državne mature umjesto postojećih razredbenih postupaka za odabir pristupnika.** Na državnoj će se maturi na standardiziran način ispitivati znanja iz srednjoškolskog programa. Ostvareni rezultati prikladna su zamjena za rezultate dobivene ispitivanjima srednjoškolskih znanja u sklopu postojećih klasifikacijskih ispita. Posve je nepotrebno i neekonomično ista znanja još jedanput provjeravati. Uvažavanjem rezultata ostvarenih na državnoj maturi, visokoškolske ustanove pojednostavljuju upisni postupak te omogućuju značajno rasterećivanje pristupnika od stresa i od troškova.
4. **Uz rezultate državne mature visokoškolske ustanove mogu provjeravati i specifična znanja, sposobnosti, vještine, kompetencije, motivaciju.** Na državnoj se maturi ispituju znanja učenika temeljena na srednjoškolskim nastavnim programima. Jasno je da ti programi ne pokrivaju sva znanja i vještine koje su važne za sve studije. Isto

tako, pojedini studiji, posebice umjetnički, zahtijevaju i posjedovanje specifičnih talenata koji se ne provjeravaju ispitima na državnoj maturi. Zato je posve opravdano da visokoškolske ustanove koje to smatraju nužnim, uz uvažavanje rezultata ostvarenih na državnoj maturi, provode i svoje specifične selekcijske postupke.

- 5. Uz rezultate državne mature važan kriterij za upis studenata je i prosjek svih ocjena tijekom cijelog srednjoškolskog obrazovanja.** Državna matura jest vanjski ispit koji je standardiziran i u tom smislu objektivniji od školskog ocjenjivanja. Međutim, istraživanja (npr. Geiser i Santelices, 2007) pokazuju da su školske ocjene, unatoč tome što su zasićene subjektivnošću ocjenjivača, kao agregatna mjera (zbroj svih ocjena) relativno pouzdan pokazatelj akademskih postignuća učenika. Kao ukupna mjera uspješnosti u srednjoj školi te se ocjene pokazuju dobrim prediktorom uspjeha u kasnijem školovanju. Osim što predstavljaju mjeru školskog znanja, one uvelike odražavaju i ostale važne odrednice akademskog uspjeha, kao što su šira znanja, uloženi trud, zalaganje, redovitost učenja, navike učenja, organizacija vremena, savjesnost, ustrajnost, samoregulirajuće učenje, motivacija za postignućem, težnja za uspjehom, itd.

Uvažavanjem ocjena stečenih tijekom cijelog srednjoškolskog obrazovanja osigurava se i to da se učenici za vrijeme srednjoškolskog obrazovanja usmjeravaju na učenje svih sadržaja / predmeta u programu, a ne samo na učenje predmeta koje će polagati na državnoj maturi. Na taj se način ublažava pojava tzv. učenja za ispit, već se ističe važnost šireg obrazovanja. Prema dosadašnjim iskustvima, može se predvidjeti da bi se najbolji rezultati u odabiru pristupnika postizali tako da se 40 % bodova stječe temeljem ocjena iz cijelog srednjoškolskog obrazovanja, a 60 % bodova temeljem rezultata postignutih na državnoj maturi.

ZAKLJUČAK

Uvođenje državne mature u sustav četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja osigurat će objektivne i valjane pokazatelje predznanja potrebnih za nastavak

visokoškolskog obrazovanja te omogućiti neposrednu usporedivost postignuća pristupnika. Model državne mature prilagođen je potrebama visokoškolskih ustanova. Ispitivat će se tri temeljna područja znanja, a pristupnici će moći polagati i dodatne ispite, prema osobnim preferencijama i zahtjevima pojedinih visokoškolskih ustanova. Očekuje se da će predloženi model državne mature omogućiti bolju pripremljenost budućih studenata za studiranje te da će rezultati ostvareni na državnoj maturi biti dobri prediktori uspjeha u studiju.

Stoga se predlaže korištenje rezultata državne mature umjesto postojećih klasifikacijskih ispita. Uz osiguranu transparentnost i regularnost ispitnih i upisnih postupaka, korištenje rezultata državne mature umjesto postojećih klasifikacijskih ispita može značajno pojednostaviti upisne postupke, reducirati troškove koji se vezuju uz prijavljivanje i polaganje klasifikacijskih ispita te smanjiti razinu stresa pristupnika. Uvođenje državne mature moglo bi, zbog bolje pripremljenosti učenika za studij i kvalitetnije selekcije pristupnika, predstavljati značajan doprinos osiguravanju kvalitete visokog obrazovanja.

* Rad pripremljen za sjednicu Rektorskog zbora što je 20. studenog 2007. godine održana u Rijeci. U *Časopisu za visoko obrazovanje* rad se objavljuje s neznatnim preoblikama tehničke naravi i uz ljubazno dopuštenje autora. – Ur.

REFERENCE

- Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (2003a). *Državna matura: Analiza uvjeta za uvođenje državne mature iz perspektive visokog obrazovanja*. Objavljeno na <http://www.drzavnamatura.hr/docs/drzavnamaturaHR/documents/8/Original.pdf>
- Bezinović, P., Ristić Dedić, Z. (2003b). *Analiza uvjeta za uvođenje državne mature iz perspektive visokog obrazovanja (elaborat)*. http://www.idi.hr/cerd/projekti/DM_VO.pdf
- Bezinović, P., Ristić Dedić, Z. (2003c). *Analiza uvjeta za uvođenje državne mature iz perspektive gimnazijskih nastavnika (elaborat)*. http://www.idi.hr/cerd/projekti/DM_GIM.pdf
- Bezinović, P., Ristić Dedić, Z. (2004). *Škola iz perspektive učenika: Smjernice za promjene (elaborat)*. <http://www.idi.hr/matura/razno/pdfs/skola%20iz%20perspektive%20ucenika.pdf>
- Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (2005a). *Državna matura u hrvatskim srednjim školama*. Zagreb: MZOŠ, Vijeće za uvođenje državne mature u hrvatski školski sustav. <http://www.idi.hr/matura/razno/>

[pdfs/brosura%20kratka.pdf](#)

- Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (ur.) (2005b). *Državna matura u strukovnim školama – Prijedlozi škola*. Elaborat u sklopu projekta MZOŠ br. 0100999 – Uvođenje državne mature u hrvatski školski sustav. <http://www.drzavnamatura.hr/docs/drzavnamaturaHR/documents/20/Original.doc>
- Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (ur.) (2005c). *Strukovno obrazovanje i državna matura iz perspektive gospodarstva*. Elaborat izrađen u suradnji s Hrvatskom gospodarskom zajednicom u sklopu projekta MZOŠ br. 0100999 – Uvođenje državne mature u hrvatski školski sustav. <http://www.drzavnamatura.hr/docs/drzavnamaturaHR/documents/21/Original.pdf>
- Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (2005d). *Analiza spremnosti visokoškolskih ustanova na korištenje rezultata državne mature pri upisima u visoko obrazovanje (elaborat)*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Geiser, S. & Santelices, M. V. (2007). Validity of high-school grades in predicting student success beyond the freshman year: High-School record vs. standardized tests as indicators of four-year college outcomes. *Research & Occasional Paper Series: CSHE.6.07*. University of California, Berkeley.
- Jokić, B. i Ristić Dedić, Z. (2007). *U sjeni: Privatne instrukcije u obrazovanju Hrvatske*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Ristić Dedić, Z. (2003). *Analiza sadržaja prijemnih ispita na visokoškolskim institucijama u Republici Hrvatskoj u akademskoj godini 2003./2004.* Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja.
- Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu (2005). *Narodne novine* broj 81.
- Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (2003). *Narodne novine* broj 123.

THE STATE GRADUATE EXAM IN CROATIAN SECONDARY SCHOOLS AND ADMISSION POLICY IN HIGHER EDUCATION: USING RESULTS OF THE STATE GRADUATION EXAM FOR ADMISSION INTO HIGHER EDUCATION

Petar Bezinović and Zrinka Ristić Dedić

The Institute for Social Research, Centre for Educational Research and Development, Zagreb

Abstract With the introduction of the state graduation exam ("state matura") into four year high schools testing in secondary education will be standardized, allowing for results to be transparent and comparable. With this approach, higher education institutions will gain more objective insight into the achievements of prospective students and be able to better select candidates for enrollment into their programs. This article considers the current state of higher education admission policy and the possibility of using results from the "state matura" instead of the existing selection process for enrollment into higher education.

Keywords: state graduation exam, "state matura", university admission policy, university entrance exams

AUTORI

Dr. sc. **Petar Bezinović**, viši znanstveni suradnik u Centru za istraživanje i razvoj obrazovanja Instituta za društvena istraživanja, Amruševa 8/III, 10000 Zagreb, Email: petar@idi.hr

Zrinka Ristić Dedić, znanstvena novakinja u Centru za istraživanje i razvoj obrazovanja Instituta za društvena istraživanja, Amruševa 8/III, 10000 Zagreb, Email: zrinka@idi.hr

© Autori

Sastav časopisa © 2007 Educa, d.o.o., Zagreb